

Inventering av vita fläckar

TEXT & FOTO: PATRIK ENGSTRÖM

I sommar ordnade Svenska Botaniska Föreningen två inventeringsläger i norra Sverige. Patrik Engström deltog i båda. Han fick uppleva långa dagar, en del strapatser, storslagna vyer och många trevliga växtfynd. Detta är hans berättelse.

V i var ett tjugotal botanister som träffades i Kolåsen i nordvästra Jämtland. Vi var där för att inventera växter i områden där kärlväxtfloran är dåligt känd. Så dåligt känd så att områdena kan liknas vid vita fläckar på den botaniska kartan. Svenska Botaniska Föreningen har ett projekt för att kartlägga floran även i dessa områden. Du kan läsa mer om detta växtatlasprojekt i *Vilda Växter 2021:2*.

Förvåntansfulla över de kommande dagarnas inventeringar lyssnade vi på Lars Fröberg då han gick igenom upplägget och fördelade rutor mellan grupperna. Varje grupp bestod av två till fyra personer som skulle inventera en ruta på 5x5 kilometer under en dag. Ny dag betydde ny ruta.

På morgonen nästa dag bar det i väg västerut mot norska gränsen för att inventera den första rutan. För vår del bestod denna ruta mest av myrmark. Vi satte oss i bilen och började köra mot målet. En bit efter Anjan upptäckte vi en lodrät bergvägg där det växte ett femtiotal blommande fjällbrud *Saxifraga cotyledon*. Vi stannade bilen och tog en koordinat för att rapportera till Artportalen, njöt av och fotograferade de vackra växterna. En liten stund senare var vi framme där vi skulle lämna bilen för att sedan börja gå mot rutan. Det växte rikligt med myrlilja *Narthecium ossifragum* och sileshår, både rundsileshår *Drosera rotundifolia* och storsileshår *D. anglica*. Vi noterade även kambräken *Blechnum spicant* som vi senare skulle få se mycket av även i de andra rutorna.

På kvällen samlades vi för att titta noggrannare på de växter vi samlat med oss under dagen. Även vår grupp hade en plastpåse från känd matvarukedja som innehöll växter vi ville titta närmare på eller behövde hjälp med att bestämma. Det var spännande att diskutera olika växter med de övriga deltagarna och att få höra vad de hade gjort för fynd. Bland annat diskuterades klubbstarrrens två underarter. Vanlig klubbstarr *Carex buxbaumii* subsp. *buxbaumii* och fjällklubbstarr *Carex buxbaumii* subsp. *mutica* visade sig inte alls vara lika tydligt avgränsade här som längre norrut i landet.

Lång vandring

Nästa dag fick vi en ruta med kalvfjäll. Äntligen skulle jag få vandra i denna magiska miljö. Det visade sig dock att det var ganska långt att gå till rutan. Vägen dit var bommad så vi fick låna cyklar på vandrarhemmet och trampa fram längs en liten grusväg i sju kilometer för att sedan gå den sista halvmilen längs en stig. Stigen till rutan visade sig vara fantastiskt vacker med frodiga skogar och myrar där vi bland annat såg Kung Karls spira *Pedicularis sceptrum-carolinum*, myrlilja och kambräken. Väl inne i rutan så visade det sig att stigen över den brusande forsen var en vinterled och att man var tvungen att vada över på sommaren. Tacksamt

Kambräken *Blechnum spicant* är en västlig art som trivs i atlantiskt klimat med mycket nederbörd. Den fick vi se mycket av under inventeringen i Jämtland.

Snöbräcka *Saxifraga rivularis* hittar man på skuggig och fuktig mark på fjället.

Fjällnejlika *Viscaria alpina* växer på torrare platser, ofta på rasmak, klippfyllor eller grusmark.

Svartbinka *Erigeron humilis* känns igen på de mörkt lilalurviga blomkorgarna.

nog så låg det en hög med vadarstavar som man kunde låna och det var tur för annars hade vi nog inte tagit oss över utan att plurra ordentligt. Efter denna strapats började vi stigningen upp mot kalvfjället. Vi passade på att plocka och äta av de hjortron som var mogna längs vägen. Nya arter noterades medan vi stegade på mot målet. Väl ovanför trädgränsen började fler fjällarter dyka upp, bland annat fjällgröna *Diapensia lapponica*, fjällveronika *Veronica alpina*, fjällstarr *Carex norvegica*, klynnetåg *Juncus trifidus*, lapptåg *Juncus triglumis* och stjärnbräcka *Micranthes stellaris*. Vi tog lunchpaus i det mjuka kråkriset. En kopp varmt te och smörgås tillsammans med underbar utsikt. Lugnet uppe på fjället var välgörande och den stress jag hade med mig i kroppen var nu som bortblåst. Efter en stunds vila började vi nedstigningen och det blev så småningom dags att vada över den femton meter breda forsen igen. Väl över på andra sidan gav vi oss upp i en granskog som låg i myrkanterna. Där växte mängder av kambräken och vi lyckades lite då och då notera en ny art för rutan. Dagen gick fort och vi började hemfärden till stugorna för att äta middag och sedan gå igenom det insamlade materialet tillsammans med de andra grupperna. Även de verkade ha haft ett bra utbyte av dagen med många roliga växter och sköna naturupplevelser.

Till fjälls

Veckan därpå var det dags för ytterligare ett inventeringsläger. Den här gången utgick vi från Ritsem vid Stora Sjöfallet. Från vandrarhemmet där hade vi en magisk utsikt över Åhkká-glaciären. Upplägget den här veckan var att två grupper om sex personer i varje skulle flygas ut med helikopter till två olika basläger på fjället. Vi skulle tälta i två nätter och inventera i tre dagar innan helikoptern kom för att hämta oss.

Vi blev avsläppta på nästan tusen meters höjd vid en liten sjö som hette Råktasjävri. Där satte vi upp tält och delade in oss i tre grupper. Maria och jag valde att gå upp på ett berg som låg strax söder om baslägret. Vi visste inte vad vi kunde förvänta oss i växtväg. Det visade sig att rutan var kalkrik och vi kom att se ett stort antal mer eller mindre vanliga fjällväxter. Redan i baslägret noterade vi isranunkel *Ranunculus glacialis*, polargröe *Poa arctica* och purpurbräcka *Saxifraga oppositifolia*. Vår vandring upp på berget gav bland annat klippfingerört *Potentilla chamissonis*, lappkattfot *Antennaria villifera*, dvärgnarv *Sagina nivalis*, tuvbräcka *Saxifraga cespitosa*, isdraba *Draba nivalis*, tundrastarr *Carex concolor* och sotstarr *Carex fuliginosa*. Detta bland stora mängder kantljung *Cassiope tetragona* och fjällsippa *Dryas octopetala*. Väl tillbaka i baslägret fick vi höra att det växte fjällarnika *Arnica angustifolia* bara ett hundratal meter därifrån. Den var i praktfull blomning och senare skulle vi även upptäcka fjällklocka *Campanula uniflora* i närheten. Nästa dag bestämde vi att jag och Maria skulle gå till rutan norr om oss medan Joakim och Gabriel skulle gå till den öster om oss. Susanne och Margareta skulle botanisera i omgivningarna söder om baslägret.

Då varje inventeringsruta var 10×10 kilometer stor och baslägret låg nästan i mitten så tog det sin tid bara att ta sig till rutorna. Att terrängen var kuperad gjorde inte saken bättre. Men vädret var varmt och soligt och utsikten magiskt vacker. Nordväst om baslägret tog vi oss upp för en sydbrant med många olika fjällväxter. Det var fjällgentiana *Gentiana nivalis*, fjällblära *Silene wahlbergella*, fjällnejlika *Viscaria alpina*, fjällstarr *Carex norvegica*, svartstarr *Carex atrata*, knoppbräcka *Saxifraga cernua* och många

Vandring med storslagen vy. På väg mot en ny spännande inventeringsruta.

fler. Vi kom att se sammanlagt åtta olika arter bräckor under våra tre dagar på fjället. Elva timmar senare var vi färdiga med rutan och tillbaka i baslägret. Så småningom kom även Susanne och Margareta tillbaka. Joakim och Gabriel såg vi dock inte till och framåt tio-elva-tiden på kvällen började vi undra vart de hade tagit vägen. Inte förrän klockan ett på natten kom de tillbaka. De hade hittat en mycket artrik brant med många roliga arter så de tog god tid på sig att botanisera ordentligt innan de återvände.

Efter tre dagar på fjället var det skönt med en dusch på vandrarhemmet. Sedan var det dags för en ny gruppindelning och nya rutor. Jag och två personer till tog oss med båt över till Saltoluokta för att leta efter fjällvallmo *Papaver radicum* och skrednarv *Arenaria norvegica* i rasbranterna på norra sidan av Lulep Gierkav. Någon fjällvallmo lyckades vi inte hitta men väl 362 plantor av skrednarv. Vi såg mycket fjällkåpa *Alchemilla alpina* och noterade finbräken *Cystopteris montana*, fjällhällbräken *Woodsia alpina*, krusbräken *Cryptogramma crispa* och taggbräken *Polystichum lonchitis*. Vi fick även se orkidén knärot *Goodyera repens*. Det var första gången jag sett denna orkidé på kalvfjället. Den förknippar man ju mest med äldre skog.

Sista dagen inventerade vi i en mycket fin gammal skog och vi såg spillning efter både björn, älg och rödräv. Dalripor och lavskrikor såg vi också liksom en och annan sidensvans. I skogen hittade vi vippfryle *Luzula parviflora* och fjälldunört *Epilobium hornemannii*. I en myrkant växte åkerbär *Rubus arcticus* och vi plockade girigt i oss de mogna bär vi kunde hitta. På väg tillbaka till bilen upptäckte vi en sista art, dvärgtätört *Pinguicula villosa*. De pyttesmå bladen försökte gömma sig i en tät vitmossetuva.

Vilka veckor! Att inventera i fjällen är något av det roligaste man kan göra. Ja nu var det över, nu var det slut, som Euske-feurat sjunger. Men det kommer en sommar även nästa år. Och nästa gång det planeras inventeringsläger till fjälls så kommer jag absolut att anmäla mig. 🌿

Blommande fjällbrud *Saxifraga cotyledon* på en översilad bergvägg.